

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถด้านการคิดแก้ปัญหา ตามหลักสูตรทางพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ นำเสนอตามลำดับ ดังนี้

1. สรุปผลการวิจัย
2. อภิปรายผล
3. ข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิจัยครั้งนี้ ปรากฏผลดังนี้

5.1 การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรทางพระพุทธศาสนา โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ มีประสิทธิภาพ (E_1/E_2) เท่ากับ 82.63 / 85.00 สูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้

5.2 นักเรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ มีคะแนนหลังการเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

5.3 นักเรียนมีความสามารถในการคิดแก้ปัญหา หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

5.4 นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.45$; S.D. = 0.58)

5.2 อภิปรายผล

จากผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถด้านการคิดแก้ปัญหา ตามหลักสูตรทางพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

5.1 การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ มีประสิทธิภาพ (E_1/E_2) เท่ากับ 82.63 / 85.00 สูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ เป็นการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมเป็นกลุ่มย่อยๆ แบ่งผู้เรียนที่มีความสามารถที่แตกต่างกัน ออกเป็นกลุ่มเพื่อทำงานร่วมกันกลุ่มละประมาณ 6 คน โดยกำหนดให้สมาชิกของกลุ่มได้เรียนรู้ในเนื้อหาสาระที่ผู้สอนจัดเตรียมไว้ แล้วทำการทดสอบความรู้สมาชิกทุกคนมีความสำคัญและความสำเร็จของกลุ่มขึ้นอยู่กับสมาชิกทุกคน นอกจากกระบวนการจัดการการเรียนการสอนที่ดีแล้วยังประกอบด้วยแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้การคิดแก้ปัญหา ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ ที่ผู้วิจัยได้เริ่มจากการศึกษาปัญหาของนักเรียนแล้วจึงศึกษาเอกสารเกี่ยวกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 หลักสูตรสถานศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม การวิเคราะห์สาระการเรียนรู้กับผลการเรียนรู้ที่คาดหวังจัดทำแผนการเรียนรู้ ศึกษาตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ศึกษากิจกรรมการเรียนรู้การคิดแก้ปัญหา ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ กำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ และการประเมินผลการเรียนรู้ สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนซึ่งได้สร้างตามขั้นตอนที่จัดไว้อย่างเป็นระบบ และแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ ได้ผ่านกระบวนการสร้างและหาคุณภาพตามขั้นตอนของการศึกษาค้นคว้าทำให้มีประสิทธิภาพที่ดี และสามารถนำไปพัฒนาการเรียนการสอนได้ ทั้งนี้ได้ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ แล้วปรับปรุงแก้ไข ทำให้มีคุณภาพและความเชื่อมั่นในระดับที่ยอมรับ รวมทั้งได้นำไปทดลองกับกลุ่มตัวอย่างเพื่อหาข้อบกพร่องของบทเรียนและปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์มากที่สุดก่อนนำไปใช้ทดลองกับกลุ่มตัวอย่างจริง สอดคล้องกับผลงานวิจัยของจารุเวศ ศิริวิชชกุล.(2543) ที่ศึกษาการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 วิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและพุทธศาสนสุภาษิต โดยการสอนแบบอริยสัจ 4 กับการสอนปกติ พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 วิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและพุทธศาสนสุภาษิต ที่เรียน โดยการสอนแบบอริยสัจสี่สูงกว่านักเรียนที่เรียน โดยการสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของรัศมีจันทร์ ศรีรัตน์ (2544) ที่ได้ศึกษาตามขั้นตอนทั้งสี่ของอริยสัจ ที่มีต่อการคิดแก้ปัญหา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ในรายวิชาพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่สอน โดยการสอนตามขั้นตอนทั้งสี่ของอริยสัจ หลังการทดลองสูงกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของลัดดา สิทธิชัย (2548) ที่ได้ศึกษาผลการสอนแบบอริยสัจ 4 เรื่องหลักธรรมเพื่อพัฒนาชีวิตและสังคมในรายวิชาวิถีธรรมวิถีไทย สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 วิทยาลัย

เทคนิคประจวบคีรีขันธ์ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนแบบอริยสัจ 4 มีทักษะการคิดวิเคราะห์ สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

5.2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน ของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 6 มีผลคะแนนหลังการเรียนสูงกว่าก่อนเรียน แสดงว่าการเรียนด้วยการจัดการ เรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์มีประสิทธิภาพแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากนักเรียนได้เรียนรู้ด้วยการจัดการ เรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ และได้เรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ ซึ่งเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีขั้นตอนเหมาะสม เนื่องจากผู้วิจัยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตาม แผนการจัดการเรียนรู้ซึ่งกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรทางพระพุทธศาสนา โดยใช้ กระบวนการเผชิญสถานการณ์เป็นลำดับ ดังนี้ 1) ขั้นนำ สร้างศรัทธาให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีมีสติ 2) ขั้นประกอบกิจกรรม 2.1) ขั้นการรวบรวมข่าวสาร ข้อมูล ข้อเท็จจริง ความรู้ และหลักการ ครู เสนอให้นักเรียนได้ศึกษาข้อมูลจากข้อเท็จจริง โดยนำเสนอสถานการณ์ที่ใกล้เคียงตัวนักเรียน เป็น กระแสที่ผู้คนกำลังให้ความสนใจหรือเป็นประเด็นปัญหาสังคมขณะนั้น เช่น สถานการณ์ที่มีนักเรียน เกรงในห้องเรียน ก่อปัญหาชกต่อย ขาดเรียนเรียนจนหมดสิทธิ์สอบและในที่สุดต้องถูกให้ออกจาก โรงเรียน หรือสถานการณ์ที่มีนักกีฬาความขยันหมั่นเพียรในการฝึกซ้อมกีฬาจนได้รับเหรียญทอง จากตัวอย่างสถานการณ์ที่กล่าวมาจะเห็นว่าเป็นเรื่องที่ใกล้ตัวนักเรียน พร้อมทั้งครูคอยตั้งคำถาม ชี้นำกระตุ้นเพื่อให้นักเรียนได้ฝึกคิดเพื่อให้เกิดการตื่นตัวในการรับข้อมูล 2.2) ขั้นการประเมินค่า และประโยชน์ ครูได้กำหนดสถานการณ์ให้นักเรียนร่วมกลุ่มกันทำงาน ระดมความคิดในการทำงาน ครูจัดกิจกรรมให้นักเรียนรวมอภิปรายสถานการณ์ที่ครูกำหนดให้ และแสดงความคิดเห็นเพื่อประเมิน ทางเลือกในการแก้ไขปัญหา นักเรียนสามารถนำเสนอแนวทางในการแก้สถานการณ์หรือปัญหาที่ ได้เกิดขึ้นได้อย่างมีเหตุผล 2.3) ขั้นเลือกและตัดสินใจ ครูจัดกิจกรรมให้นักเรียนร่วมกันอภิปราย ตัดสินใจเลือกวิธีแก้ไขปัญหา สามารถนำหลักการที่ได้ศึกษามาประกอบ ข้อมูลในการคิดตัดสินใจ นำมาเป็นแนวทางปฏิบัติในการแก้ไขสถานการณ์และปัญหาได้อย่างถูกต้องและเป็นประโยชน์ 2.4) ขั้นปฏิบัติ ครูและนักเรียนต่อยอดความรู้เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้อง เกิดสำนึกในการกระทำ และนำแนวทางไปปฏิบัติโดยมีแบบประเมินตนเองเพื่อสำรวจพฤติกรรม เช่นการประเมินการนำ หลักธรรมมาใช้ในชีวิตประจำวัน ว่านักเรียนเคยนำหลักธรรมใดมาปฏิบัติ และผลการปฏิบัติเป็น อย่างไร 3) ขั้นสรุป 3.1) นักเรียนและครูร่วมกันสรุปบทเรียน 3.2) วัดและประเมินผล ครูทดสอบ วัดผลการเรียนรู้หลังจากจบบทเรียน สอดคล้องกับแนวคิดของสุมน อมรวิวัฒน์ (2530, น.27-29) ที่กล่าวว่า กระบวนการเผชิญสถานการณ์เป็นกระบวนการสมัยใหม่ที่ประยุกต์มาจากพุทธวิธีการ สอน สามารถนำมาจัดการเรียนรู้ได้อย่างหลากหลายโดยนักเรียนมีโอกาสได้เรียนรู้วิถีทางของชีวิต ที่สัมพันธ์กับการศึกษาซึ่งมีขั้นตอนดังนี้ 1) การเผชิญ 2) การผจญ 3) การผสาน และ 4) การเผด็จ

สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ฌนทัย ชนะกุล (2551) ได้ศึกษาผลการใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง อนุกรม 6 ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนโดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ เรื่อง อนุกรม 6 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ โกศล สิ้นกิ่ง (2548, น.60-81) ได้ทำการศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง พระธรรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5.3 ผลการเปรียบเทียบความสามารถด้านการคิดแก้ปัญหา ก่อนและหลังการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 คะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนมีค่าเท่ากับ ($\bar{X} = 66.33$, S.D. = .49) สูงกว่าคะแนนก่อนเรียนมีค่าเท่ากับ ($\bar{X} = 21.08$, S.D. = .53) ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐานตามวิจัยข้อที่ 3 โดยเรียงลำดับคะแนน ประเภทของการคิดจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ การคิดแก้ปัญหา การคิดเป็นประโยชน์ การคิดมีเหตุผล และการคิดมีจุดประสงค์ ตามลำดับ สาเหตุที่คะแนนการคิดแก้ปัญหาได้คะแนนสูงที่สุดเนื่องจากการเรียนรู้ด้วยกระบวนการเผชิญสถานการณ์ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่มีขั้นตอนต่อเนื่องเป็นลำดับโดยเริ่มจากการให้ข้อมูลหลักการพื้นฐาน เพื่อให้นักเรียนนำไปประเมินค่าสถานการณ์ต่างๆ มีการวางแผนในขั้นประกอบกิจกรรมอย่างมีขั้นตอน สามารถฝึกให้นักเรียนปฏิบัติงานด้วยการวางแผนแบ่งหน้าที่ในการทำงานกลุ่ม จึงทำให้ได้คะแนนมากที่สุด ส่วนการคิดเป็นประโยชน์ได้คะแนนรองลงมา เพราะการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา นั้น เป็นการจัดการเรียนรู้โดยกำหนดสถานการณ์ให้นักเรียนใช้ความคิดที่นำไปสู่ทางออกของการแก้ปัญหา นักเรียนจะได้ร่วมอภิปรายเพื่อหาทางออกที่ดีที่สุด โดยทางออกนั้นถูกต้องทั้งทางโลกและทางธรรม ดังนั้นในทุกสถานการณ์ที่นักเรียนต้องแก้ปัญหาจึงเป็นประโยชน์และเป็นกุศลมากที่สุด การคิดมีเหตุผลเกิดจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ประกอบกิจกรรมให้นักเรียนเกิดการคิดหาเหตุผลจากสถานการณ์ ที่นักเรียนได้ศึกษาเป็นสถานการณ์ที่สามารถเกิดขึ้นได้จริงเป็นประเด็นปัญหา บางเหตุการณ์อาจเกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของนักเรียนเอง การที่นักเรียนต้องแสวงหาความรู้มาเป็นเหตุผลเพราะนักเรียนต้องกลั่นกรองข้อมูล โดยใช้เหตุผลมาประกอบการตัดสินใจ การอภิปรายร่วมกันในห้องเรียนทำให้นักเรียนต้องฝึกการรับฟังเหตุผลจากผู้อื่น อีกทั้งตนเองก็ต้องเป็นผู้เสนอแนวความคิดที่ให้เหตุผลกับผู้อื่นได้ว่าเพราะเหตุใดนักเรียนจึงเลือกการเผชิญสถานการณ์โดยวิธีนี้ และสาเหตุที่การคิดมีจุดหมายมีคะแนนน้อยที่สุด เป็นเพราะการเรียนการสอนภายในโรงเรียนไม่เคยฝึกการคิดแบบมีจุดหมายให้กับนักเรียน นักเรียนจึงขาดประสบการณ์และการคิดลักษณะนี้ ประกอบกับสภาพสังคมที่แวดล้อมตัวนักเรียนเป็นชนบทจึงขาดภาวะแข่งขัน นักเรียนจึงเกิดความเคยชินในการใช้ชีวิตใน

แบบไม่ต้องคิดตั้งเป้าหมายใดๆไว้ และการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และการคิดแก้ปัญหา ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์นั้นเป็นลำดับขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นนำ 2) ชั้นประกอบกิจกรรม 2.1) ขั้นการรวบรวมข่าวสาร ข้อมูลข้อเท็จจริง ความรู้ และหลักการ 2.2) ชั้นการประเมินค่าและประโยชน์ 2.3) ชั้นเลือกและตัดสินใจ 2.4) ชั้นปฏิบัติ 3) ชั้นสรุป 3.1)นักเรียนและครูร่วมกันสรุปบทเรียน 3.2) วัดและประเมินผล ซึ่งแต่ละขั้นนั้นล้วนมุ่งเน้นให้นักเรียนได้คิด ส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนมากขึ้น เพราะเรื่องที่น่าสนใจจัดการเรียนรู้เป็นเรื่องที่ใกล้ตัวและอยู่ในความสนใจของนักเรียน นักเรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างหลากหลาย ได้ลงมือปฏิบัติด้วยตัวเอง ทำให้นักเรียนได้ประสบการณ์ตรงจึงทำให้เกิดความรู้ที่คงทน นอกจากนี้การวิพากษ์วิจารณ์ การแสดงความคิดเห็นรวมทั้งการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของตนกับผู้อื่นจะทำให้นักเรียนเกิดความจำในระยะยาวซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต, 2544, น.33-44) ได้กล่าวถึงหลักการสอนแบบพุทธวิธีไว้ว่า การสอนจากสิ่งเร้าที่รู้เข้าใจหรือรู้เห็นอยู่แล้วไปหาสิ่งที่เข้าใจได้ยากจะทำให้การสอนนั้นประสบผลสำเร็จและยังสอดคล้องกับงานวิจัยของประณิต จันทรขันธ์ (2542, น.42-47) ศึกษาผลของการใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์มาพัฒนาทักษะการคิดแบบ โยนิ โสมนสิการ เรื่องหลักธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 พบว่าทักษะการคิดแบบ โยนิ โสมนสิการของนักเรียนที่ได้รับการสอน โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5.4 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ โดยรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด เฉลี่ยเท่ากับ 4.45 โดยสามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านประโยชน์ของการจัดการเรียนรู้ ด้านบรรยากาศในห้องเรียน และด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ตามลำดับ ทั้งนี้เพราะนักเรียนในวัยนี้เป็นวัยที่เริ่มคิดถึงการต่อในอนาคตของตน จึงเริ่มตระหนักถึงความสำคัญของเนื้อหาวิชาต่างๆ นักเรียนมีความละเอียดในการคิด และการตัดสินใจ เพราะนักเรียนทราบว่าผลการเรียนตั้งแต่ปีการศึกษานี้ ย่อมส่งผลต่อการเรียนต่อในอนาคตที่สูงขึ้นไป สังเกตได้จากแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีผลประเมินออกมา โดยด้านประโยชน์ของการจัดการเรียนรู้มีคะแนนความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านบรรยากาศในการเรียน นักเรียนมีความสนุกสนานกับกระบวนการเผชิญสถานการณ์ โดยเฉพาะสถานการณ์ที่นักเรียนได้เผชิญเป็นสถานการณ์ที่นำมาจากประเด็นต่าง ๆ ทั้งที่เป็นเรื่องจริงของสังคมและที่ประยุกต์จากเหตุการณ์จริง รวมทั้งเป็นเรื่องที่นักเรียนให้ความสนใจอยู่แล้ว จึงทำให้นักเรียนเกิดความสนใจที่จะศึกษาเรียนรู้ รวมทั้งมีการวิพากษ์วิจารณ์แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ทำให้เกิดความสนุกสนานควบคู่ไปกับการได้รับความรู้ความคิดเห็นของเพื่อนๆ ไปด้วย ในขณะเดียวกันก็มีการวิพากษ์วิจารณ์ความคิดเห็นของเพื่อนๆคนอื่น ยิ่งทำให้นักเรียนมีความคิด และรับทราบความคิดที่หลากหลายของเพื่อนๆ อีกด้วย นอกจากนี้กระบวนการดังกล่าว ยังช่วยให้นักเรียนเป็นผู้

ที่มีความคิดทางบวก มีความคิดแก้ปัญหา ไม่มองสิ่งต่างๆ ด้วยความฉาบฉวย ฝึกให้นักเรียนได้มองสิ่งรอบตัว อย่างหลากหลายมุมมอง สังเกตได้จากคะแนนความคิดเห็น ในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่อยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะการตระหนักถึงแนวคิดของผู้อื่น ซึ่งทำให้มีความเข้าใจสิ่งต่างๆ ในสังคมได้อย่างลึกซึ้ง และสามารถปรับตัวในการอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข สอดคล้องกับแนวคิดของสุมน อมรวิวัฒน์ (2530,น.2) ที่มีความคิดเห็นว่า การศึกษาที่แท้จริงย่อมสัมพันธ์ สอดคล้องกับการดำเนินชีวิต วิถีชีวิตมนุษย์ย่อมมีการเปลี่ยนแปลง มีการขัดแย้ง มีสุข มีทุกข์ มีความหวัง ผิดหวังเป็นธรรมดา นักเรียนจึงควรมีโอกาสได้เรียนรู้วิถีทางชีวิต ที่สัมพันธ์กับวิธีการศึกษา และยังสอดคล้องกับแนวคิดของพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต, 2544, น.33-44) ที่อธิบายว่าในการเรียนควรเรียนจากสิ่งที่รู้เห็นเข้าใจง่าย หรือรู้เห็นอยู่แล้วไปหาสิ่งที่เข้าใจได้ยาก หรือรู้เห็นอยู่แล้วไปหาสิ่งที่เข้าใจได้ยาก หรือยังไม่รู้ ไม่เห็น ไม่เข้าใจ เรียนจากเรื่องที่อยู่ใกล้ตัวไปหาสิ่งที่อยู่ไกลตัว ถ้าสิ่งที่เรียนเป็นสิ่งที่แสดงได้ก็เรียนด้วยของจริง เพื่อให้นักเรียนได้ดูได้เห็น ได้ฟังเอง อย่างที่เรียกว่าประสบการณ์ตรง การเรียนการสอนดำเนินไปในรูปที่ให้ผู้รู้สึกว่าผู้เรียนกับผู้สอนมีบทบาทร่วมกันในการแสวงหาความจริง ให้มีการแสดงความคิดเห็น ได้ตอบเสรี หลักนี้เป็นข้อสำคัญในวิธีการแห่งปัญญา และยังสอดคล้องกับผลงานวิจัยของอุมพร ปิ่นเนตร (2555) พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน ($\bar{X}=20.55$, S.D.= 2.98) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X}=9.58$, S.D.= 3.03) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผลการศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบสตอรี่ไลน์พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับดีมีค่าร้อยละ 80.85 ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีสอนแบบสตอรี่ไลน์เรื่องหลักธรรมสำคัญทางพระพุทธศาสนาพบว่าโดยภาพรวมเห็นด้วยในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยด้านประโยชน์ที่ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ด้านบรรยากาศการเรียนรู้ตามลำดับ

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

5.3.1.1 การนำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ครูผู้สอนควรศึกษาขั้นตอนในการใช้ให้เข้าใจ มีการวางแผน กำหนดกิจกรรมไว้อย่างชัดเจน จึงทำให้การสอนโดยใช้แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

5.3.1.2 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในช่วงแรกครูควรชี้แจงข้อตกลง ข้อปฏิบัติ และเกณฑ์ต่างๆ ในการเรียนรู้ให้นักเรียนเข้าใจก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

5.3.1.3 ครูควรแจ้งผลการทำกิจกรรม หรือการทดสอบให้นักเรียนทราบทันที เพื่อให้ นักเรียนทราบผลงานของตนเองและของกลุ่ม ซึ่งจะส่งผลให้นักเรียนเกิดความกระตือรือร้นเป็น แรงจูงใจในการเรียนรู้

5.3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

5.3.2.1 ควรทำการศึกษาค้นคว้าเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความพึงพอใจ ในการเรียนรู้ ระหว่างกระบวนการคิดแก้ปัญหาตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยใช้กระบวนการ เจริญสถานการณื ร่วมกับกระบวนการคิดแบบอื่นๆ เช่น กระบวนการคิดแบบมีวิจารณญาณ การคิดแบบโยนิโสมนสิการ ฯลฯ

5.3.2.2 ควรมีการศึกษากิจกรรมการเรียนรู้การคิดแก้ปัญหาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยใช้กระบวนการเจริญสถานการณื ไปใช้กับรายวิชาอื่นๆด้วย เพื่อหาข้อสรุปผลการวิจัยให้กว้าง ยิ่งขึ้น